

6. Налоговая политика и пути выхода из кризиса / под научн. ред. В. Б. Исакова, Д. Г. Черника, И. И. Кучерова. – М. : ТПП РФ, 2009. – 320 с.

7. Перспективы развития мировой экономики, апрель 2011 – Международный Валютный Фонд // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.imf.org/external/russian/index.htm

8. Пороховський О. А. Економічна криза як рубіж сучасного світового і національного розвитку / О. А. Пороховський // Економічна теорія. – 2009. – № 1. – С. 5 – 11.

9. Проблеми розвитку податкової політики і оподаткування : Монографія / За заг. ред. докт. екон. наук, професора Іванова Ю. Б. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 448 с.

10. Соколовська А. М. Податкова система України: теорія та практика становлення / А. М. Соколовська, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. - К. : НДФІ, 2001. – 372 с.

11. Шнипко А. С. Научно-техническое развитие предприятий и налоговая политика / Бизнес Информ. – 2007. – № 7. – С. 85 – 90.

12. Dispersion of regional GDP per inhabitant // [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdec220>

13. Monitoring tax revenues and tax reforms in EU Member States 2010 Tax policy after the crisis // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/taxation_customs/common/publications/services_papers/working_papers/index_en.htm

14. Policy Responses to the Economic Crisis: Investing in Innovation for Long-Term Growth June 2009 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.oecd.org/dataoecd/59/45/42983414.pdf

15. State Aid control // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/index_en.html

16. Taxation Paper N 19 (2009) // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/index_en.htm

17. Tax responses to the global financial Economic Crisis [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.deloitte.com

18. Weekly Global Economic Brief. 14 July 2011 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // see www.worldbank.org/gem

УДК 658.15.012.12

ПІДХОДИ ДО РЕГУЛЮВАННЯ РУХУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ КОНТРАГЕНТІВ БАНКУ

НИКІТИН А. В.

УДК 658.15.012.12

Нікітін А. В. Підходи до регулювання руху грошових потоків контрагентів банку

У дослідженні запропоновано підхід до оцінки регулювання руху грошових потоків контрагентів банку на основі інтегрального показника достатності грошового потоку. Він дозволяє контролювати динаміку показників достатності грошового потоку та регулювати напрямки їх розвитку. Інформаційною базою дослідження є відкриті фінансові звіти промислового підприємства.

Ключові слова: регулювання ризикованості грошового потоку, достатність грошового потоку, нормативно-індексна модель.

Рис.: 1. **Табл.:** 6. **Бібл.:** 8.

Нікітін Андрій Валерійович – кандидат економічних наук, доцент, кафедра менеджменту банківської діяльності, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

УДК 658.15.012.12

Никитин А. В. Подходы к регулированию движения денежных потоков контрагентов банка

В исследовании предложен подход к оценке регулирования движения денежных потоков контрагентов банка на основе интегрального показателя достаточности денежного потока. Он позволяет контролировать динамику показателей достаточности денежного потока и регулировать направление их развития. Информационной базой исследования являются открытые финансовые отчеты промышленного предприятия.

Ключевые слова: достаточность денежного потока, регулирование рискованности денежного потока, нормативно-индексная модель.

Рис.: 1. **Табл.:** 6. **Библ.:** 8.

Никитин Андрей Валериевич – кандидат экономических наук, доцент, кафедра менеджмента банковской деятельности, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

UDC 658.15.012.12

Nikitin A. V. Approaches to Regulatory of Money Flows of Bank Contactors

It is offered an approach to the estimation of sufficiency of money flows of bank contractors on the basis of integral index that allows controlling the dynamics of sufficiency indexes of money flows and regulating a direction of its development. The open financial reports of industrial enterprise were an infobase for the receipt of this index.

Key words: sufficiency of money flow, risk regulation of money flow, normative and an index model

Pic.: 1. **Tabl.:** 6. **Bibl.:** 8.

Nikitin Andrey V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Banking Management, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

На сучасному етапі розвитку економіки все більшого значення набувають підходи до управління фінансовими ресурсами та оптимізації їх використання, а також фінансові важелі і методи, що забезпечують стабільну та ефективну діяльність суб'єктів

господарювання. Крім того, зростання складності структур фінансових інструментів істотно ускладнює точну оцінку достатності грошового потоку та підвищує ризик асиметричності інформації для банків, що призводить до невірних фінансових рішень.

Дослідженням регулювання руху грошового потоку держави та економічних агентів займалися такі вчені, як: Г. М. Азаренкова, О. В. Єрмошкіна, Л. О. Примостка, Р. А. Слав'юк, А. О. Єпіфанов, Е. Альтман, В. Бівер, Р. Таффлер та інші. Віддаючи належне науковим розробкам, слід зазначити, що авторами вирішувалися ті задачі, яких потребував на той час рівень розвитку теорії та практики. А проблеми, які обумовлені в меті дослідження, залишаються актуальними.

Метою статті є підходи до регулювання рухом грошових потоків контрагентів банку. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення задач:

- ✦ сформувані систему показників для оцінки рівня достатності грошового потоку;
- ✦ розрахувати рівень достатності грошового потоку досліджуваного суб'єкта за допомогою сформованих нормативних і динамічних показників;
- ✦ розрахувати інтегральний показник достатності грошового потоку.

Регулювання грошових потоків тісно пов'язано з його достатністю, під яким прийнято розуміти залишок фінансових ресурсів, який необхідний для функціонування підприємства в межах основних параметрів його стійкості, а банку прийняти позитивне фінансове рішення для позичальника. У дослідженні [1, с. 84 – 85] розглядається методики розрахунку рівня фінансової безпеки, за яким підприємство має достатність фінансових ресурсів для функціонування в межах основних параметрів його стійкості. Однак в умовах глобалізації, коли підвищується роль швидкого прийняття фінансових рішень, стає доречним отримання сукупного показника, який враховує основні коефіцієнти, що показують фінансову стійкість контрагенту банку, та дає можливість банку надавати рекомендації стосовно регулювання ризикованості позичальника та вчасно приймати фінансові рішення.

Інформаційною базою для отримання даного показника стали відкриті фінансові звіти (отримані з [3]) промислового підприємства за 2002 – 2011 рр. За наведеною методикою в роботі [1] з'ясовано, що інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки підприємства, за яким воно має достатність грошового потоку, становила у 2002 р. 80 балів зі 100 можливих, у 2003 – 2011 рр. від-

повідно 70, 85, 90, 85, 90, 70, 50, 70 та 60 балів. Отже, у 2002, 2004 – 2007 рр. підприємство мало достотний грошовий потік; у 2003, 2010 та 2011 рр. – недостатній, а у 2009 – критичний (однак, згідно з [4 с. 30 – 31], критичний рівень, це коли втрати відповідають розміру валового прибутку). Отримані результати не показують динаміку змін розрахованих коефіцієнтів, що не дає можливість своєчасного їх контролювання. Тому далі подається спроба вдосконалення процесу оцінки достатності грошового потоку за рахунок зміни принципу розрахунку рівня достатності грошового потоку, який застосований не на основі отримання кількості балів за кожним розрахованим показником, а на основі інтегрального сукупного індексу, який дає змогу контролювати динаміку показників для своєчасного регулювання напрямку розвитку, що вдосконалив процес управління на досліджуваному об'єкті. Так, дослідження [2, с. 35 – 38] показує методичний підхід до комплексного оцінювання ризикованості економічного агента на основі динамічної нормативно-індексної моделі. За своїм змістом нормативна модель є такою, що формалізує опис нормативних змінних аналітичних показників, які характеризують рівень фінансової безпеки досліджуваного об'єкта. Схема розрахунку (рис. 1) має такі позначення: b_i^0, b_i^1 – абсолютні значення i -го показника відповідно в базисному та звітному періодах; $I(b_i)$ – темп зростання i -го показника у звітному періоді порівняно з базисним; e_{ij} – елементи матриці нормативних співвідношень між темпами зростання показників; i, j – порядкові номери показників у динамічному нормативі ($i = 1, n$); $I(b_i) > I(b_j)$ та $I(b_i) < I(b_j)$ – нормативні співвідношення між темпами зростання показників; f_{ij} – елементи матриці фактичних співвідношень між темпами зростання показників; d_{ij} – елементи матриці відповідності фактичних і нормативних співвідношень між темпами зростання показників.

За результатами виявлених співвідношень між темпами зростання окремих показників сформуємо матрицю переваг (табл. 2). Вона відображає нормативні співвідношення показників (табл. 1), включених до моделі (серед показників «балансова вартість основних засобів» та «середньорічна вартість основних засобів» оберемо перший). Оцінімо рівень достатності грошового потоку за показниками:

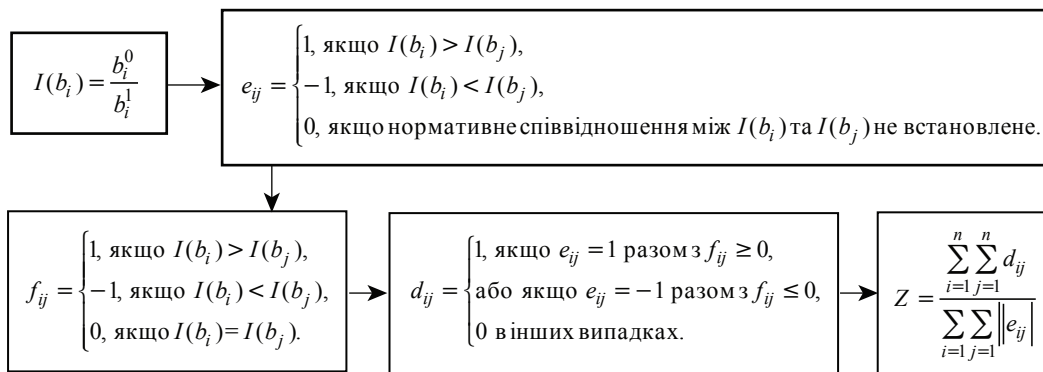

Рис. 1. Алгоритм розрахунку інтегрального показника оцінки грошового потоку за допомогою динамічного нелінійного нормативу [2, с. 36]

Показники оцінки достатності грошового потоку [1, с. 78 – 93]

№ з/п	Назва коефіцієнта	Формула розрахунку		Нормативне значення за основними методиками	Нормативні співвідношення між темпами зростання
		чисельник	знаменник		
1	Коефіцієнт зносу основних засобів	Сума зносу основних засобів	Балансова вартість основних засобів	менше 0,5	Знос < ОЗ
2	Фондовіддача основних засобів	Чистий дохід від реалізованої продукції	Середньорічна вартість основних засобів	більше 1	ЧД > ОЗсер
3	Рентабельність активів	Чистий прибуток	Середня вартість активів за період	Більше 0,05	ЧП > Асер
4	Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід	Середня вартість активів за період	немає	ЧД > А
5	Коефіцієнт покриття загальний	Поточні активи	Короткострокові зобов'язання	Критичне значення = 2	ПА > КЗ
6	Коефіцієнт фінансування	Середня вартість заборгованості за період	Середня вартість власного капіталу за період	Менше 1	Заб < ВК
7	Коефіцієнт втрати платоспроможності	Виторг від реалізації	Витрати*	Значення даного коефіцієнта не повинно бути менше 1	В > Витрати*

* Під витратами в даному розрахунку розуміються операційні витрати підприємства (рядок 280 Звіту про фінансові результати).

Таблиця 2

Матриця преференцій

Показник	З	ОЗ	ЧД	А	ЧП	ПА	КЗ	Заб	ВК	В	Вит
З	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ОЗ	1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0
ЧД	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
А	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0
ЧП	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
ПА	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
КЗ	0	0	0	0	0	-1	0	0	0	0	0
Заб	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	0
ВК	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
В	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Вит	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0

На основі матриці преференцій будують матрицю нормативних співвідношень (динамічний норматив) (табл. 3), виходячи з принципу транзитивності та економічного змісту. Наприклад, $ЧД > ОЗ > З$, $ЧП > ЧД > В$.

Для практичної апробації динамічної нормативно-індексної моделі оцінювання рівня достатності грошового потоку на основі абсолютних значень розрахуємо темп зростання показників (на прикладі промислового підприємства, табл. 4).

Сформуємо за даними табл. 4 фактичне співвідношення обраних показників за темпами зростання для 2010 та 2011 рр. (табл. 5, табл. 6).

Фактичне співвідношення показників має відповідати співвідношенню цих показників, відображеному в динамічному нормативі. Проте на практиці досягти такої відповідності доволі складно, тому в процесі порівняння фактичного співвідношення показників діяльності підприємства з нормативним співвідношенням виявляють кількість збігів і за наведеною вище формулою (на рис. 1) обчислимо сукупний рівень достатності грошового потоку для підприємства (величину Z): $Z_{2010} = 10/22 = 0,45$; $Z_{2011} = 8/22 = 0,36$; $Z_{2003} = 12/22 = 0,55$; $Z_{2004} = 14/22 = 0,64$; $Z_{2005} = 12/22 = 0,55$; $Z_{2006} = 12/22 = 0,55$; $Z_{2007} = 20/22 = 0,9$; $Z_{2008} = 2/22 = 0,09$; $Z_{2009} = 10/22 = 0,45$.

Таблиця 3

Матриця нормативних співвідношень

Показник	З	ОЗ	ЧД	А	ЧП	ПА	КЗ	Заб	ВК	В	Вит
З	0	-1	-1	0	0	0	0	0	0	0	0
ОЗ	1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0
ЧД	1	1	0	1	-1	0	0	0	0	1	0
А	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0
ЧП	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0
ПА	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
КЗ	0	0	0	0	0	-1	0	0	0	0	0
Заб	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	0
ВК	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
В	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	1
Вит	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0

Таблиця 4

Абсолютні значення і темпи зростання показників достатності грошового потоку промислового підприємства

Показник	Абсолютні значення, тис. грн										Темпи зростання щодо попереднього року								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
З	11561	10634	8046	6845	6551	5592	5414	5347	4125	3854	0,92	0,76	0,85	0,96	0,85	0,97	0,99	0,77	0,93
ОЗ	3469	2917	2600	2352	2437	2009	1744	1767	1355	1072	0,84	0,89	0,90	1,04	0,82	0,87	1,01	0,77	0,79
ЧД	3800	4131	5928	7561	8742	12534	11750	6836	12396	14430	1,09	1,44	1,28	1,16	1,43	0,94	0,58	1,81	1,16
А	7536	7303	7829	8179	7756	10039	13331	13983	13494	13309	0,97	1,07	1,05	0,95	1,29	1,33	1,05	0,97	0,99
ЧП	448,7	-167	41049	634,6	313,8	2043	475	-1933	-547	-628	-0,37	-245,8	0,02	0,49	6,51	0,23	-4,07	0,28	1,15
ПА	4194	3875	6062	4858	4994	9635	12274	11225	11615	11390	0,92	1,56	0,80	1,03	1,93	1,27	0,91	1,03	0,98
КЗ	1545	926,4	973,1	1046	870,8	875	1140	1532	2653	2903	0,60	1,05	1,07	0,83	1,00	1,30	1,34	1,73	1,09
Заб	1701	1405	2044	2068	2519	2267	4461	5841	6434	6836	0,83	1,45	1,01	1,22	0,90	1,97	1,31	1,10	1,06
ВК	5835	5898	5787	6111	6587	7766	8829	8102	7061	6473	1,01	0,98	1,06	1,08	1,18	1,14	0,92	0,87	0,92
В	4336	4797	6576	8454	9434	13301	13113	7212	13054	15349	1,11	1,37	1,29	1,12	1,41	0,99	0,55	1,81	1,18
Вит	4184	4290	5744	7350	8619	11938	13240	8657	12661	15780	1,03	1,34	1,28	1,17	1,39	1,11	0,65	1,46	1,25

Таблиця 5

Матриця фактичних співвідношень показників достатності грошового потоку промислового підприємства на 01.01.2010 р.

Показник	З	ОЗ	ЧД	А	ЧП	ПА	КЗ	Заб	ВК	В	Вит
З	0	-1	-1	-1	1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
ОЗ	1	0	-1	-1	1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
ЧД	1	1	0	1	1	1	1	1	1	-1	1
А	1	1	-1	0	1	-1	-1	-1	1	-1	-1
ЧП	1	1	-1	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1
ПА	1	1	-1	1	1	0	-1	1	1	-1	-1
КЗ	1	1	-1	1	1	1	0	1	1	-1	1
Заб	1	1	-1	1	1	-1	-1	0	1	-1	-1
ВК	1	1	-1	-1	1	-1	-1	-1	0	-1	-1
В	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
Вит	1	1	-1	1	1	1	-1	1	1	-1	0

Матриця фактичних співвідношень показників достатності грошового потоку промислового підприємства на 01.01.2011 р

Показ-ник	З	ОЗ	ЧД	А	ЧП	ПА	КЗ	Заб	ВК	В	Вит
З	0	1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1	-1	-1
ОЗ	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
ЧД	1	1	0	1	1	1	1	1	1	-1	-1
А	1	1	-1	0	-1	1	-1	-1	1	-1	-1
ЧП	1	1	-1	1	0	1	1	1	1	-1	-1
ПА	1	1	-1	-1	-1	0	-1	-1	1	-1	-1
КЗ	1	1	-1	1	-1	1	0	1	1	-1	-1
Заб	1	1	-1	1	-1	1	-1	0	1	-1	-1
ВК	-1	1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	-1	-1
В	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	-1
Вит	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0

У моделі динамічного нормативу наближення коефіцієнта Z до одиниці свідчить про те, що фактичний темп зростання показників наближається до нормативного, що говорить о достатності грошового потоку. З результатів визначимо, що станом на 01.01.2010 р. темп зростання показників більшою мірою відповідає динамічному нормативу ($Z = 0,45$), ніж на 01.01.2011 р. ($Z = 0,36$), що свідчить про погіршення стану контрагента банку.

Безумовно, одним зі зворотних боків інтегрального показника є те, що він не визначає питому вагу кожного розрахованого коефіцієнта. Але в дану методику можна включити інші коефіцієнтів, які «звуться» об'єкту дослідження та зазначену проблему.

ВИСНОВКИ

У дослідженні запропоновано підхід до оцінки регулювання рухом грошових потоків контрагентів банку на основі інтегрального показника достатності грошового потоку, що на відміну від існуючих підходів дає можливість: по-перше, зробити комплексну оцінку достатності грошового потоку досліджуваного об'єкта на різних рівнях ієрархії та їх порівняння; по-друге, провести процес оцінки достатності грошового потоку промислового підприємства в цілому; по-третє, контролювати динаміку показників достатності грошового потоку та регулювати напрямок їх розвитку, що вдосконалить управління на досліджуваному об'єкті та буде розглянуто в подальших дослідженнях. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Фінансова безпека підприємства і банківських установ : [монографія] / за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін.]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.

2. Примостка. Л. Сукупний ризик банку: методика оцінки на основі нормативно-індексної моделі / Л Примостка, О. Лисенюк // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 5. – С. 34 – 38.

3. База даних емітентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://smida.gov.ua/db>

4. Верченко П. І. Багатокритеріальність і динаміка економічного ризику (моделі і методи) : [монографія] / П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2006. – 272 с.

5. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи / О. В. Єрмошкіна. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2009. – 479 с.

6. Азаренкова Г. М. Менеджмент фінансових потоків економічних агентів : [монографія] / Азаренкова Г. М. – К. : УБС НБУ, 2009. – 335 с.

7. Бланк, И. А. Управление денежными потоками : [монографія] / И. А. Бланк. – Киев : Ника-Центр ; Эльга, 2002. – 735 с.

8. Лобанов А. А. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / А. А. Лобанова, А. В. Чугунова. – [4-е изд., испр. и доп.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2009. – 932 с.